

הלכות שבת סימן שכ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כ]

מי שסומך על דברי העלית-שבת וט"ז אין לקחות בידיו⁽²¹⁾.

(21) לפי שבאופן זה אף לפי שיטת המג"א איסור הברירה אינו אלא מדרבנן כמבואר לעיל (סי' שיט ס"ק ז).

[משנ"ב ס"ק כב]

הני פשאר פרות, וכן"ל בקציף א"א⁽²²⁾ וכו', שניסחט מקנחם על הצוקער⁽²³⁾ בפני עצמו⁽²⁴⁾, דהני כמשיקה הפא לאכל⁽²⁵⁾.

(22) והקשה התהלה לדוד (ס"ק ז), מדוע שלא יהיה דין לימונים כדן בוסר שכתב השו"ע לעיל (ס"ה) שלרעת ר"ת אסור לסחוט מדין בוסר, שהרי גם לימונים אינם ראויים לאכילה. וכן הקשו בשו"ת חתם סופר (אורח סי' קפא) ובשו"ת רב פעלים (חיד אורח סי' ג, ראה שם מה שתירץ). ובשו"ת אור לציון (ח"ב פל"ב תשובה ב) כתב, שאם הלימון קטן יש להחמיר שלא לסחוט, משום שיש לחוש שאינו ראוי לאכילה, ודינו כדן בוסר.

(23) וסחיטה על גבי דבש, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' פו) שאין זה נדון כמשקה הבא לאוכל.

(24) אולם סחיטת אשכולית לתוך סוכר, כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סוף סי' טז וח"ה סי' כד) שאסורה, וחלוק הדבר מסחיטת לימון לתוך סוכר, שכן מיץ לימון אינו מיועד לשתייה אלא לתבל בו דברים אחרים, ולפיכך כשסוחטים אותו לתוך סוכר, אף שסופו של הסוכר להינתן לתוך משקה, דנים אותו כחלק מהסוכר, ולא כמשקה, אבל מיץ אשכוליות, בדרך כלל מטרת סחיטתו היא לשם שתייתו, ולא לשם תיבול דברים אחרים, ולפיכך אם כוננת הסוחט לשם שתיית מי האשכולית, אף אם בתחילה סוחט הוא את המיץ לתוך סוכר, נחשב המיץ כמשקה.

(25) והחזו"א (אורח סי' נו ס"ק ז) כתב, שכיון שסופו ליתן את הסוכר לתוך מים, הרי זה אסור, שדעתו בסחיטה לשתייתו כמשקה, מחשיבה את המיץ למשקה קודם שיבלע בסוכר, והרי זה מפרק משקה מאוכל. ואף אם מיד עם סחיטתו יבלע המיץ בסוכר, כתב החזו"א (שם), שמ"מ נחשב הוא כמשקה, ואסור לסחוט. אכן, אם בדעתו לאכול את רוב הסוכר לאחר שיבלע בו הלימון, ורק מעט ממנו יערב במשקה, צידד החזו"א שמותר לסחוט.

[ביה"ל ד"ה הואיל]

ואפשר הלאו דוקא שאינו ראוי לאכילה קלל קאטר, אלא צלידי הדחק⁽²⁶⁾ וכו', ואם"כ הוא קדנפני⁽²⁷⁾.

(26) וכעין זה תירץ החזו"א (מעשרות סי' א ס"ק ה). וחוסף, שכן נראה מהכתוב (יחזקאל יח ב) 'אבות יאכלו בוסר וגו'', הרי שהבוסר הוא מאכל שאינו רצוי לאכילה, ולפיכך, על אף שהוא נחשב כמאכל, מ"מ יש להחשיבו כפסולת לגבי המיץ הנסחט ממנו.

(27) וכפי שכתב במשנ"ב לעיל (סי' שיט ס"ק ז), שברירת פסולת הראויה לאכילה על ידי הדחק ממאכל הראוי לאכילה, כגון ברירת עלי חסה מעופשים הראויים לאכילה על ידי הדחק, מעלים הטובים לאכילה, אין בה איסור ברירה מדאורייתא, ואינה אסורה אלא מדרבנן.

[ביה"ל ד"ה לאכל]

דקננת ה"ן וחסיר שקביו קבוצר אכל מן הפסלת, פס"כ ה"ג דמשום זה חשיבא כדש⁽²⁸⁾.

(28) וכן כתב לעיל (סי' שיט ס"ד ד"ה מתוך) בשם האבן העזר.

הלבנות שבת סימן שב קמה באר הגולה

ל תשובת הרא"ש
ורבנו יונה בחלק ח
מ שבת קמ"ה

(ס) (כא) *לאכל (טו): ו' למתן *לסחט (ט) לימוני"ש: ז' לסחט כבשים (פרוש, פרות ומיני זרקות הנפחים בחמץ ובמלח כדי שלא ירקבו) (כג) ושלקות, (כד) אם לגופם, שאינו צריך למינים ואינו סוחטן (כה) אלא לתקנם לאכילה, אפילו סוחט (כו) לתוך קערה שאין בה אכל, מתן, ואם צריך למימיהן, מתן לסחט (כז) לתוך קדרה (כח) שיש בה (י) אכל, אכל אם אין בה

באר היטב

כינון שאין דרך כלל לסחט לצורך משקה אלא לצורך אכל הוי כשאר פרות, עמ"ש ס"א. ואפילו נוהגין לסחט לתוך מים לשתותו שרי בין שאין דרך לשתותו לבדו, ב"י. ולימוני"ש הנכבשים במלח דינם ככבשים ושלקות, עין סצ"ף ו. ולענין לסחט ספוחים ג"ל דאיתן שפוחין כדי לרפף הספוחים קדרה שעושים אס הנפוח קשה דשרי, דכרי כמו לשתות, כמ"ש בס"ק ב, ואע"י דשוחה מה שיוצא ממנו מ"מ לא נחפזו בפיטוי לכו בין שאינו עומד לכו, ואם הספוח מבשל וסוחט שניצא ממנו פשיטא דשרי, דהא סחט כל האכל ממנו, ט"ו, ע"ש: (י) אכל, דמשקה סבא לאכל הוי כמפרדי אכל מאכל, וה"ה לתוך המורס דהוי מאכל, ספ"י, אכל לתוך משקין אסור:

באר הגולה

שאנו ראוי לאכילה כלל קאמר, אלא על-ידי הדחק²⁶, ולכן נקרא פסול נגד מה שפוחט, ואם כן הוא כדרכו²⁷: [חכד משה]: * לאכל עין במשנה בריה סצ"ף קטן ב שכתבו דאם דעתו לאכל לאכל, דעת השי" ועתה שבת להקל משום דגם בבירר מקלין בלאחר אם הוא אכל מתוך פסול. וצ"ע בפרמגרים שרמו דבחו"סות איתא משום לענין חולקת משום דש, שפוטל האכל מן הפסול, וכן ובענינו גמ"כ דהנחה היא כפסול, וקשנול האכל כד"ש חשיבא, וכן הוא הדין לענין בשר, ולפי זה נסדר הקל לגמרי, דבד"ש אין נפקא מנה בין לאכל לאסור זמן, וצ"ע בספר חמדר"מ שכתב דכנת הדין וסדר שכתבו 'בבירר אכל מן הפסול', נס"כ הדין דמשום זה חשיבא כד"ש²⁸, וכמו שכתבו החוקרים, אף שקצרו בלשונם [אחר"כ מצינו בנשמת אדם שגם הוא קטב פז]. ונראה שכן הוא הקאמר, שראיתי באור ירושע שמעתיק לשון רבנו חס באריכות, כחוב שם גמ"כ בדין דהוא כמו דש שפירק האכל מן הקש, עין שם, ולפי זה לומר שהסוד יפלי על זה ויחבב בשם רבנו חס בצ"ע אחר. ומלבד זה, במלחמות כתב בספר דדעת הגאונים שאורזין לחלב בשבת לקדרה הוא משום דכדש חשיבא, עין שם, על-כן כדאי מהפכן לחמיר דדעת הסגור אברהם אף אם נסדר דאין בנה משום בורר, אף אם הבסר ראוי לאכילה על-ידי הדחק, דלענין בורר ליכא בזה אלא אסורא מדרבנן, ובדלעיל בס"ק ש"ט, ודש נראה גמ"כ דלא שרף פל"ק באשן זה מדאורייתא, דאין דומה לפירק מן הקש, מספיקא דיש לקמך להקל בשעת הדחק דדעת השי" ועתה שבת: * לסחט לימוני"ש²⁹, עין במשנה בריה מה שכתבו דהוא אפילו למשקין, דהנה מקור דין זה הוא מתשובת הרא"ש שהובא בבית יוסף, וזה לשונו: וישאלתם על סחיט לימוני"ש, נראה דהם בכלל שאר פרות שמתן לסחטן, שאין דרך כלל לסחט לימוני"ש לצורך משקה אלא לצורך אכל וסדר לסחטן בשבת, עד כאן לשונו, ועל-כרחי רוצה לומר בין שאין המונח לסחטן למימיהן, לכו מי שירצה לסחטן למימיהן משר דין שאר פרות, דבדאי לא הוצרך הרא"ש להמיר לסחטן לתוך אכל, דהרי אפילו אשכול של ענבים מתן לסחטן לתוך אכל, אכל, וכל-שכן לימוני"ש דהוי כשאר פרות, עד כאן לשון ספר משה יהודה, וכן משמע מן אברהם ושארי אחרונים דכנת השלחן צריך הוא אפילו למשקין, ודע, דמה שכתבו בסוף דברינו דמפר לסחטן לתבשיל ועל-גבי האכל, ה"ה דבזה אין צריך לחש לחמיר הרבנו חננאל שכתבו גבי אשכול של ענבים, דלמירא הראשון של הפית"ס שכתבתי בשנה בריה בכל גוני אין לסחטן

שער הציון

(כז) מגן אברהם וחסידות שבת: (כה) עין באלה רבה שכתב בשם שרי כנסת הדולה והסודה על סכר ראשונה לא הפסיד, וענתי שם שראינו הוא מלא חכמה השלחן צריך משמע שאין למחות ביד הטקל: ואינה דעה, דלש לומר להפך, כדכסב דעת המקלין גמ"כ רק דשם יש מי שאומר ולא בסתמא, ועל זה ס"ס רבנו חס אסור, וגם בסמ"ג וסמ"ק וכלבו משמע דדשם דעת רבנו חס, ועל-כן יש להחמיר, ואחר"כ דאיתי בספר שלחן צע"ש שים ובשלחן צריך הגר"י שהחמיר גמ"כ כסבא אחרונה: (כו) ח"אדם: (ס) ח"אדם, והוא מתשובת רבי"ז סימן י, ואף-על-גב שהחמיר אדם ספקא גם בזה, מכל מקום נראה דאין לחש: (כח) בית יוסף: (כט) רבנו חננאל: (ל) רש"י: (לא) מגן אברהם: (לב) מן אברהם:

תרס"ה: 1 לימונים. 2 ספר. 3 חסה. 4 אסורית.

הלכות שבת סימן שכ

אכל (כט) יאסור. (יא) (ל) *וילבנו חננאל*, סבל שהוא צריך למימיהן חוב חשאת, אפלו סחט לקרנה שיש בה אכל. (ולבדניו, הסחט אשכול לקרנה *נמי אסור) (טור): ח "הסוחט (לא) דג לעירו, דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן: ט "השולג והבדד אין מרסקין אותם, דהינו לשבקים (לב) לחתיכות דקות כדי שיוזבו (יב) (לג) מימיו, אכל נותן הוא לתוך כוס של זין או מים והוא נמוח מאליו (לד) ואינו חושש, *וכן אם הניחם (יג) בחמה או בנגד המדורה ונפשו (לה) מתרים: י "מתר (לו) לשבר (יד) הקרח כדי לטל מים מתחתיו: יא "צריך לזהר בחורף (לז) שלא יטל ידיו מים שיש בהם שלג או בדר, ואם יטל *יזהר שלא ידחקם בין ידיו, שלא יזהר (טו) מרסק: יב "לש לזהר שלא ישפשוף ידיו (טז) (לח) במלח: יג "ידורס שלג (לט) ברגליו ואינו * (פ) צריך לומר, ולא וילבנו תם, וכן כתבו בעלת השבת והמאמר סודי, וכן איקא בלבוש.

באר היטב

מערב במים, ר"ן, מ"א: (יד) הקרנה. שהרי אינו בורא כוס בזה, ואי משום שבידו הקרנה, הא גזילה מזו מצאנו: שובר אדם את החבית בשביל רגורו וכו', מרדכי. וצ"ח ס"ח שיה. ונ"ל דבגד או באר אסור. מ"א: (טו) מרסק. עמ"א דאפלו לרסק שרי, ע"ש ס"ק יג: (טז) במלח. לפי שנמוח וזהו נולד, וע' סימן שכו ס"י. ומשום דמתר להשליך מלת במים ואחר כך נטל ידיו מהם כמ"ש גבי שלג ויבדד, רק שיהיה שלא יזהר אסור מתחילת הנדבדב סימן שכא, ט"ז:

משנה ברורה

(כט) אסור. ואף על-גב דשאר פירות מותר לסחט אפלו למימיהן, וכנ"ל בסעיף א, שאני התם שאין שם משקה על מפרות והרי כמפרד אכל מאכל, מה שאין פן הקא דהנה שם משקה עליו מן המזלע וישך בו שם חסיטה, ומכל מקום חייב חשאת חסות ליכא לדעה זו, דסבירא לה, דבירתורה אינו חוב אלא על חסות ויתים ונזקים בלבד, וכמו שכתוב בריש הסימן: (ל) *וילבנו חננאל וכו'. הנה הרבנו חננאל בשני דברים פליג על דעה הראשונה: א) דסבירא לה דאם צריך למימיהן חוב אפלו בכבשים ושלקות, ב) דכל היכא שצריך למימיהן לעולם חוב אפלו כשסוחט לתוך האכל. ואף דכל הפוסקים פליגי על זה, דסבירא לה דמשקה הבא לאכל באכל דמי, וכנ"ל בסעיף ד, והלכה בדבריהם, ולכן הזכיר המחבר דעתם בסתמא, מכל מקום הביא גם כן דעת רבנו חננאל, להורות דטוב להחמיר בדבריו, והמחמיר תבוא עליו ברכה, וכמו שכתב בהשוכח הרא"ש שהובא בבית יוסף: ח (לא) דג לעירו. רוצה לומר, שסחט דג להוציא צירו שצריך לו. (לג) ומרדכי בציר שנבלע בו משקה דעלמא, לכן דומה כסוחט שלקות למימיו דאסור, וכנ"ל, אכל בציר היצא מפרפו, דומה לסוחט שאר כל הפירות למימיו דמתר, וכנ"ל בסעיף א: ט (לב) לחתיכות דקות. אכל לשבר חתיכה מן המדורה שרי ואפלו אם יזובו קצת מים על-ידי זה, ולא נתפס לזה, ועוד, שהולף לאבוד [ב"י]: (לג) מימיו. דמי למלאכה, (לד) שבורא הפים הללי, ואסור מדרבנן: אי נמי, גזירה (לה) שמה יסחט פירות העומדין למשקין⁽²⁹⁾. (לד) ואינו חושש. כיון דלא עבד מצוה בידים לא גזרו בה. (לו) ויש מתירין אפלו לרסק בגדים לתוך הכוס⁽³⁰⁾. והשעם, דכיון שנתערב במה שבתוך הכוס ואינו צריך לא גזרו בה כלל⁽³¹⁾: (לה) מתרים. להטות מהם, (לז) והוא הדין דמתר לכתחלה להניח ביון שפמילא הוא נמוח, וקמו לתוך הכוס. (לח) ולדעת רמ"א בסימן שיח סעיף טז בהג"ה, גם הקא יש להתמיר⁽³²⁾, דאף דנמוח מאליו אסור⁽³³⁾ משום נולד⁽³⁴⁾, ואינו דומה לתוך הכוס, דהתם הוא מערב במים ואינו נכר: י (לו) לשבר הקרנה. דשבידת הקרנה אינה מלאכה כלל, (לט) ולא אסור ברסוק אלא אם הוא עושה כדי שיוזבו מימיו, מה שאין כן בזה. כתב המגן אברהם, דבגדה או באר אסור, דכיון דהוא מחבר לקרע יש בו משום חשש בנגן וסתיירה, (מ) אכל הרבה אחרונים חולקין עליו וסבירא לה דשם מים עליהן ואין שיה בו בנגן וסתיירה, ולצורך שבת יש להקל: יא (לז) שלא יטל ידיו. כדי שלא יבוא לידי רסוק. ושלחן ערוך צ"ש מ"א, אף שיהיה שלא ירסקם: יב (לח) במלח. השעם כנ"ל בשלג וברד, דגם בזה יתהנה מים על-ידי השפשוף⁽³⁵⁾. והינו נזקא במלח לבד, (מא) אכל מתר להשליך מלת במים (מב) אפלו הרבה ונטל ידיו מהם אחר שנמוח, וכמו שהמירו לעיל לתן שלג וברד לתוך הכוס, אף שלא יעשה מ"מ מלח צדד, דהנה שני שלישי מלח ואחד מים⁽³⁶⁾: יג (לט) ברגליו. ואף אם השלג נמוח תב על-ידי זה לית לן בזה, (מג) כיון דהוא אינו מחפז לזה. והט"ז

שער הציון

(לג) פרימדיים, וכן משמע מן אברהם: (לד) בשיי: (לה) במים. והמשמטי טעם דנולד, דהמחבר לא סבירא לה, מדהתיר נגד חסות: (לו) פוסקים בשם התוספתא: (לז) רבי עקיבא אגרי: (לח) מגן אברהם ותוספתא שבת ושא: (לט) בית יוסף והגרי"א. ולא הזכיר הגרי"א טעם המדכי המוכא מן אברהם, משום דסבירא לה דלדונא דמלחא קמח המדכי ראיה זו, אכל באקט צדיקא ענינו מהתם ולא שיה בו בנגן וסתיירה כלל, כמו שכתב המאמר סודי: (מ) אלהי רבה ותוספתא שבת ומאמר מרדכי: (מא) ס"ו: (מב) פרימדיים בבאור דברי הט"ז: (מג) תוספתא שבת, וכן מוכח בבאור הגרי"א שצ"ח השעם כמו בסעיף י:

ב שם משמאל, הר"ן ורמב"ם בשם סה סה"ק בשם רבי יוחנן ע בית יוסף ממלכות הענין שם פ שבת נ"א בריה ע הר"ן שם ורב הפוסקים ק טור בשם אבי העזריאל שם וכן כתבו תוספות ורמב"ם שם ש שם דשם בצל התוספות כח בשם הר"ם מוהנבוג

